

FÖRFATTNINGSSAMLING

VATTENTJÄNSTPLAN

STYRANDE DOKUMENT	
Dokumenttitel	Vattentjänstplan
Diarienummer	KK25/424
Kategori av styrdokument	Aktiverande
Fastställd av	Kommunfullmäktige
Beslutsdatum	2025-10-14
Giltighetstid	Gäller från och med 2025-12-01
Omfattar	Samhällsbyggnad och Tekniska divisionen
Dokumentansvarig	Enheten för strategisk samhällsplanering
Uppföljning	Årlig genomgång som dokumenteras separat
Aktualitetsprövning	Vattentjänstplanen ska aktualitetprövas under varje mandatperiod

KATEGORIER AV STYRDOKUMENT

Organiserande	Förklarar, tydliggör och reglerar kommunens roll- och ansvarsfördelning samt vem som har rätt att fatta beslut.
Normerande	Beskriver kommunens förhållningssätt i en viss fråga eller ger direktiv för hur något ska utföras och syftar till att styra beteenden utifrån en gemensam värdegrund.
Aktiverande	Beskriver vad kommunen vill förändra eller uppnå inom specifika områden och syftar till att ge ett uppdrag att handla på ett visst sätt.
Reglerande	Anger villkoren för kommunal service och vilka krav kommunen ställer på de som lever, verkar och vistas i Nyköping.

ORDLISTA

Allmän vatten- och avloppsanläggning (Allmänt VA): En VA-anläggning över vilken en kommun eller kommunalt bolag är huvudman (ansvarar) och som har ordnats och används för att uppfylla huvudmannens skyldighet enligt Lagen om allmänna vattentjänster. I den allmänna VA-anläggningen ingår ledningsnät, pumpstationer samt andra anordningar, som krävs för att VA-anläggningen ska fungera på avsett sätt. Benämns också som allmänt VA.

Avloppsvatten: Allt förorenat vatten som når reningsverk genom ledningar. Utgör samlingsnamn för spillvatten och dagvatten.

Brandvatten: Det vatten som används för att släcka bränder.

Dagvatten: Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner från ytor såsom hustak, vägar, parkeringsplatser och stenläggningar.

Dricksvatten: Vattnet i kranen som går att dricka. Kallt vatten i kran kontrolleras enligt Livsmedelsverkets föreskrifter.

Enskilda vatten- och avloppsanläggning (Enskilt VA): En anläggning för dricksvatten, spillvatten eller dagvatten som ägs av fastighetsägare eller drivs som en gemensamhetsanläggning. Benämns också som enskilt VA.

Hushållsvatten: Det vatten som används i hushåll för matlagning, hygien med mera.

Lakvatten: Det vatten, ofta från nederbörd, som passerar deponi och är oftast förorenat.

Miljö kvalitetsnormer: Miljö kvalitetsnormer beskriver den kemiska och ekologiska statusen som en vattenförekomst ska ha uppnått vid ett särskilt årtal. En vattenförekomst är ett avgränsat vattenområde som kan vara en sjö, ett helt eller en del av ett vattendrag, eller ett kustområde. Även större grundvattenmagasin utgör vattenförekomster.

Recipient: Sjö, vattendrag, kustvatten eller grundvatten som är mottagare för spillvatten eller dagvatten.

Samhällsbyggnadsprocessen: En sammanställning över de processer som tillsammans beskriver hur Nyköping byggs från idé och strategi till en färdigt boende, skola, företagsfastighet med mera.

Spillvatten: Förorenat vatten från hushåll och verksamheter som behöver renas, det vill säga allt som spolas ner i toalett eller avlopp.

Skyfall: Skyfall utgör kraftiga regn som kommer tillfälligt och riskerar att orsaka översvämningar. SMHI:s definition av skyfall är minst 50 mm på en timme eller minst 1 mm per minut. I Nyköping används begreppet för kraftiga regn upp till ett 100-årsregn.

Tillskottsvatten: Vanligtvis dagvatten, dränvatten eller grundvatten som genom felkopplingar och inläckage belastar spillvattenledningar och avloppsreningsverk.

VA: Vatten- och avlopp.

VA-huvudman: Den som äger en allmän VA-anläggning och ansvarar för VA-verksamheten juridiskt och ekonomiskt. Nyköping kommun är huvudman för allmänt VA i kommunen.

VA-taxa: Populärnamn för Taxeföreskrifter med prisbilaga. Avgift som finansierar den allmänna VA-verksamheten, det vill säga kostnaderna för att producera och distribuera dricksvatten samt transportera och rena avloppsvatten och täcka investeringar i den allmänna VA-anläggningen.

Vattenförluster: Vattenförluster kan ske vid till exempel läckor eller nyttjande av dricksvatten till annat ändamål än hushåll.

Vattentjänster: Dricksvatten, spillvatten och dagvatten kan gemensamt också kallas vattentjänster som VA-huvudmannen hanterar.

Verksamhetsområde för VA: Ett geografiskt område inom vilket kommunen har en skyldighet att tillhandahålla tjänster för dricksvattenförsörjning, spillvattenhantering och dagvattenhantering. Ett verksamhetsområde kan innefatta en eller flera av vattentjänsterna.

Årsregn: Det finns statistiska beräkningar som visar hur ofta ett regn med en given varaktighet och intensitet förekommer. Resultatet presenteras i olika slags årsregn, till exempel 10-årsregn eller 100-årsregn.

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	1
1.1	Syfte och bakgrund.....	1
2	GLOBALA OCH NATIONELLA MÅL	3
3	KOPPLING TILL KOMMUNALA MÅL OCH STYRDOKUMENT .	4
4	LAGSTIFTNING	6
5	UTVECKLINGSBEHOV	7
5.1	Övergripande VA-planering	7
5.2	Dricksvatten	12
5.3	Spillvatten och reningsverk.....	13
5.4	Dagvatten	15
5.5	Skyfallspåverkan på den allmänna va-anläggningen	17
6	STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING.....	18
7	BILAGA	19
8	ÄNDRINGSHISTORIK . FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.	

1 INLEDNING

Vattentjänstplanen beskriver den långsiktiga planeringen för hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses i Nyköpings kommun. Allmänna vattentjänster omfattar dricksvattenförsörjning, spillvattenhantering och dagvattenhantering.

1.1 Syfte och bakgrund

Varje kommun ska från och med den 1 januari 2023 ha en vattentjänstplan i enlighet med lagen om allmänna vattentjänster (SFS 2006:412). Kraven i lagen på vad en vattentjänstplan ska innehålla är en beskrivning av kommunens långsiktiga planering för hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, samt kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Utöver dessa krav har kommunerna själva stor frihet att anpassa innehållet i vattentjänstplanen efter sina behov och förutsättningar.

Utöver lagkravet på vattentjänstplan, ska alla kommuner enligt åtgärdsprogrammen för Norra och Södra Östersjön 2022-2027 också ha en aktuell VA-plan och genomföra åtgärder för att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. Denna vattentjänstplan utgör en del av Nyköping kommuns VA-plan tillsammans med strategi för vatten och avlopp, samt strategi för dagvatten och skyfall.

I denna vattentjänstplan för Nyköping kommun beskrivs nuläge och utvecklingsbehov för kommunens dricksvattenförsörjning samt spillvatten- och dagvattenhantering. Tidsperspektivet är 12 år framåt, till och med år 2036. Som underlag för vattentjänstplanen har en översiktlig behovsbedömning genomförts för bebyggelsegrupper som ligger utanför verksamhetsområde för VA inom kommunen, se bilaga 1.

Huvudman för allmänt VA är Nyköpings kommun. Verksamheten Nyköping vatten på Tekniska divisionen är ansvarig för den kommunala vatten- och avloppsverksamheten. Avlopp omfattar både spillvatten- och dagvattenhantering. Vilka områden i kommunen som omfattas av allmänt VA beslutas av kommunfullmäktige. Den geografiska avgränsningen kallas för verksamhetsområde för allmänt VA.

Högåsens vattenverk drivs tillsammans med Oxelösunds kommun genom Nyköping-Oxelösunds vattenverksförbund – NOVf. Förbundet styrs sedan 1960 av en förbundsledning som de två medlemskommunerna tillsätter varje mandatperiod.

VA-försörjningen kan även anordnas enskilt. Det är vanligt i mindre orter och på landsbygderna. Fastighetsägare eller samfälligheter är då ansvariga för egen dricksvattenförsörjning och avloppshantering. Nyköping kommuns Miljöenhet har som uppdrag att utföra tillsyn av enskilda avlopp så att de inte släpper ut

avloppsvatten som inte blivit tillräckligt renat. Tillsynen sker utifrån bestämmelser i Miljöbalken. Om vattenförsörjningen eller avloppshanteringen i ett område behöver ordnas i ett större sammanhang med hänsyn till skydd för människors hälsa eller miljö så är kommunen ansvarig för att ordna det enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Vattentjänstplanen är en del av Nyköping kommuns hållbarhetsarbete och har tagits fram i samverkan mellan olika divisioner i kommunen.

Vattentjänstplanen ska aktualitetprövas under varje mandatperiod och vid behov revideras. I samband med revidering uppdateras också den översiktliga behovsbedömningen.

2 GLOBALA OCH NATIONELLA MÅL

FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030, består av 17 globala mål och tillhörande delmål som syftar till att uppfylla och balansera de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekologiska, sociala och ekonomiska. VA-planeringen och utvecklingen av allmänna vattentjänster berör framför allt de globala målen, Rent vatten och sanitet för alla, Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, Hållbara städer och samhällen, Bekämpa klimatförändringarna samt Hav och marina resurser.

De globala målen går också till stor del i linje med Sveriges 16 miljö kvalitetsmål, som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. VA-planeringen och utvecklingen av allmänna vattentjänster berör framför allt miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande vatten och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, God bebyggd miljö samt Giftfri miljö.

3 KOPPLING TILL KOMMUNALA MÅL OCH STYRDOKUMENT

3.1 Program för ekologisk hållbarhet

Programmet för ekologisk hållbarhet anger den politiska viljeriktningen för Nyköpings kommuns arbete för att uppnå en ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Programmet antogs av kommunfullmäktige den 8 februari 2022. Ett prioriterat område är Allt vatten ska ha god kvalitet, som beskriver viljeinriktningen med följande fyra fokusområden:

- *God ekologisk och kemisk status i sjöar, vattendrag och havsmiljö*
- *Dagvattenhantering*
- *Dricksvattenförsörjning*
- *Klimatanpassning*

Arbetet för att uppnå viljeinriktningen sker inom flera av kommunens verksamheter, där VA-strategin utgör ett viktigt styrdokument.

3.2 Översiktsplan Nyköping 2040

Översiktsplanen visar på grunddragen för kommunens mark- och vattenanvändning fram till år 2040. Den visar också kommunens övergripande strategier och ställningstaganden för att nå en långsiktigt hållbar mark- och vattenanvändning i hela kommunen. Nyköping 2040 antogs av kommunfullmäktige i Nyköpings kommun 14 december 2021 och vann laga kraft 8 januari 2022. Den visar på en stark tillväxt med fler bostäder och verksamheter i kommunen. Den första utvecklingsstrategin anger att kommunen bör förtäta, omvandla och utveckla bebyggelsen där det finns goda förutsättningar i form av bland annat vatten och avlopp. Utvecklingen av kommunens bebyggelse samt kommunens långsiktiga planering för VA-försörjningen behöver därför ha en stark koppling till varandra.

3.3 Strategi för vatten och avlopp

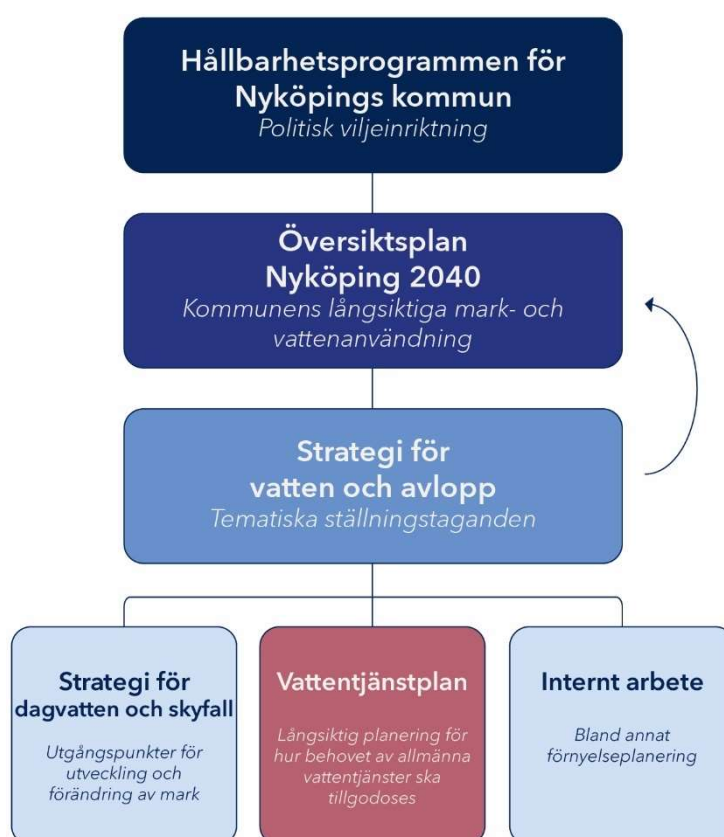
Strategin för vatten och avlopp (VA) beskriver strategiska ställningstaganden för en långsiktig och hållbar utveckling av VA-försörjningen i kommunen. Med VA-försörjning menas dricksvattenförsörjning, spillvattenhantering samt dagvattenhantering. Vatten är en av våra viktigaste resurser. Det handlar både om att säkra dricksvatten och bevara naturliga miljöer. Utvecklingen av VA-försörjningen har därmed betydelse för vattenförvaltningen i kommunen. Strategin omfattar både allmänt och enskilt VA.

3.4 Strategi för dagvatten och skyfall

Strategiska ställningstaganden om dagvatten beskrivs övergripande i strategi för vatten och avlopp, och konkretiseras i en egen strategi tillsammans för skyfallshantering. Detta för större tydlighet om vilka utgångspunkter som gäller vid utveckling och förändring av mark.

3.5 ABVA - Allmänna bestämmelser för användande av Nyköping kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning

ABVA är de bestämmelser som reglerar förhållandet mellan abonnent och VA-huvudmannen (kommunen) och dessa antas av kommunfullmäktige. Användningen av kommunens vatten- och avloppstjänster styrs av lagen om allmänna vattentjänster (SFS 2006:412) samt av ABVA.

Figur 1: Illustration hur några av de olika styrdokumentet förhåller sig till varandra och lägger grunden för vatten och avloppshantering på kommunen

4 LAGSTIFTNING

Vattenförsörjning, spillvattenhantering och dagvattenhantering berörs av många olika lagar och regleringar. De viktigaste beskrivs nedan.

EU:s ramdirektiv för vatten

EU:s vattendirektiv (Direktiv 2000/60/EG) har tagits fram av EU för att skapa en lika förvaltning av medlemsländernas vatten. Syftet är att ta hand om våra vattenresurser så att kommande generationer ska få tillgång till vatten av bra kvalitet i tillräcklig mängd.

Lagen om allmänna vattentjänster

Bestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster (SFS 2006:412) syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Lagen reglerar bland annat va-huvudmannens ansvar för den allmänna VA-anläggningen, samt när kommuner behöver inrätta verksamhetsområden för vatten, avlopp och dagvatten. Lagen reglerar även vilka avgifter VA-taxan kan omfatta.

Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) reglerar planläggning av mark och vatten samt om byggande. Mark- och vattenområden ska användas för de ändamål för vilka områdena är mest lämpade, bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna vatten- och avloppsförsörjning. Bebyggelse ska lokaliseras till mark som är mest lämpad för ändamålet, med hänsyn till bland annat klimatrisker. Lagen styr framtagande av översiktsplan, detaljplaner och bygglov.

Miljöbalken

Bestämmelserna i miljöbalken (SFS 1998:808) syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Lagen anger bland annat att dagvatten ska renas och tas hand om så inte olägenheter för människors hälsa eller miljö uppstår. Miljöbalken reglerar även tillstånd för vattenverksamhet och kontroll av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter.

Livsmedelslagen

Dricksvatten är klassat som livsmedel. Produktion och hantering av dricksvatten omfattas därför även av bestämmelserna i livsmedelslagen (SFS 2006:804) och dess föreskrifter.

5 UTVECKLINGSBEHOV

Utvecklingsbehoven beskriver vad som behöver genomföras för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster i Nyköpings kommun på lång sikt. VA-huvudmannens skyldighet att anordna vattentjänsterna sker genom den allmänna VA-anläggningen vilket innebär ledningsnät, pumpstationer samt andra anordningar som krävs för att leverera vattentjänsterna dricksvatten, spillvatten och dagvatten.

Varje underkapitel inleds med en nulägesbeskrivning. Därefter beskrivs ett antal utvecklingsbehov inom varje område. Utvecklingsbehoven är en tydlig signal om vad kommunen behöver satsa på inom de närmsta åren för att tillgodose behoven av allmänna vattentjänster. Vissa behov hanteras inom verksamheternas grunduppdrag. För att möta andra behov behöver till exempel utredningar och åtgärder genomföras. Dessa tas fram inom kommunens ordinarie budgetprocess och verksamhetsplanering varje år med vattentjänstplanen som grund. Det gäller framför allt för Nyköping vatten, men även kommunens andra verksamheter som är delaktiga i VA-planeringen.

5.1 Övergripande VA-planering

Vatten är en av våra viktigaste resurser. Kommunen har sedan mars 2024 en strategi för vatten och avlopp vilken beskriver strategiska ställningstaganden för en långsiktig och hållbar utveckling av VA-försörjningen i Nyköpings kommun. Många ställningstaganden är inarbetade i vattentjänstplanen och reflekteras i de utvecklingsbehov som lyfts fram.

Ett verksamhetsområde för allmänt VA är ett geografiskt område där kommunen har det juridiska ansvaret för att tillgodose vattentjänsterna dricksvatten, spillvatten och dagvatten. Inom vissa verksamhetsområden omfattas ansvaret endast för en eller två av vattentjänsterna. Vilka områden i kommunen som omfattas av verksamhetsområden beslutas av kommunfullmäktige. Fastigheter belägna inom ett verksamhetsområde har rätt till de vattentjänster som beslutats, men de är också skyldiga att betala anläggnings- och brukningsavgifter samt följa de allmänna bestämmelserna för användning av kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning (ABVA) i samband med dessa tjänster.

I Nyköpings kommun finns även fastigheter utanför verksamhetsområdena för allmänt VA som är anslutna via avtal. Avtalet reglerar rättigheter och skyldigheter för anslutning till kommunens VA-ledningar. Det finns behov att uppdatera kartunderlag om verksamhetsområden, avtalskunder och förtydliga beslutsprocessen kring dess inrättande.

VA-planering är en ständig process med pågående drift, underhåll, utveckling och åtgärder. Planeringen består av förnyelse och utbyggnad av anläggningen. Utbyggnad sker vid exploatering och vid behov till befintlig bebyggelse.

Förnyelseplanering

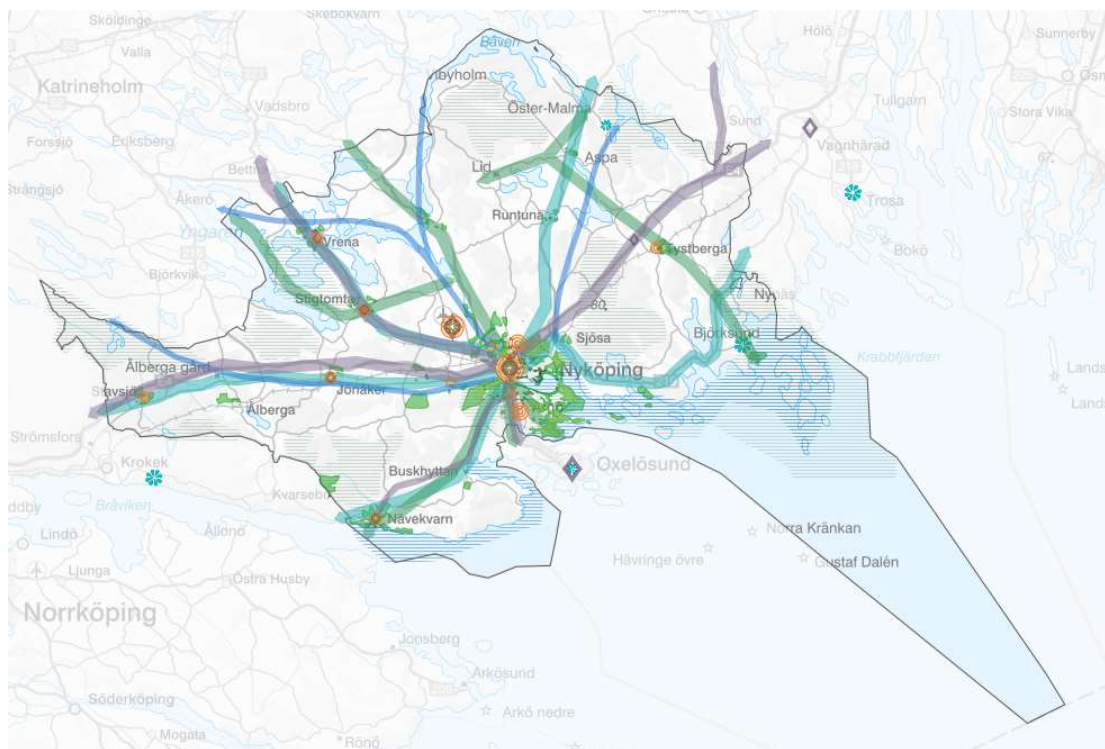
VA-ledningsnätets utbyggnad i Nyköpings kommun påbörjades runt 1900-talets början och har sen byggts ut i takt med att kommunen utvecklats. Ledningsnätet underhålls kontinuerligt men det finns behov av ytterligare underhållsåtgärder och förnyelse av VA-ledningsnätet.

Förnyelseplaneringen sker utifrån VA-ledningars och anläggningars ålder, material, status och registrerade driftsstörningar. Förnyelsen av den allmänna VA-anläggningen finansieras av va-taxan.

Utbyggnad vid exploatering

I takt med att kommunen fortsätter utvecklas med fler bostäder och verksamheter fortsätter även utbyggnaden av allmänt VA. En viktig fråga för planeringen är hur stora behoven av vattentjänster bedöms bli i framtiden och i vilka områden de uppstår. En hållbar VA-försörjning behöver vara samordnad med kommunens bebyggelseutveckling och förutsättningarna för exploatering studeras tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.

Översiktsplan för Nyköping 2040 beskriver den långsiktiga mark- och vattenanvändningen i kommunen och är ett viktigt underlag för planeringen. Se figur 2 för översiktsplanens utvecklingsinriktning. I översiktsplanen finns även särskilda utvecklingsområden utpekade. Det omfattar både nya områden för exploatering och omvandlingsområden inom befintlig bebyggelse där markanvändningen kan förändras på ett betydande sätt. En utmaning är att flera av de stora överföringsledningarna för spillvatten i kommunen behöver utökad kapacitet för att möjliggöra fortsatt tillväxt. Strategiska investeringar krävs för infrastrukturen, det gäller inte endast för VA-ledningsnätet, utan också andra kommunala investeringar i vägar, samhällslokaler och allmänna platser. Genom att kommunen blir bättre på prioritering och samordning av olika investeringar kan flera vinster uppnås i samhällsbyggandet.

Figur 2: Kommunens utvecklingsinriktning enligt Översiktsplan Nyköping 2040.

Vid planering av ny bebyggelse inom verksamhetsområde för allmänt VA ansvarar Nyköping vatten för att anordna vattentjänster. Vid planerad bebyggelse utanför verksamhetsområde behöver behovet av allmänt VA alltid utredas, vilket oftast sker i samband med att en detaljplan tas fram. Tidig dialog krävs mellan alla involverade aktörer för att skapa en bra VA-lösning. Markbehov för tekniska anläggningar behöver uppmärksammas och reserveras tidigt i planeringen. Behovet av allmänt VA kan även behöva utredas i samband med förhandsbesked och bygglov för enskilda fastigheter. Detta för att studera om en situation uppstår där kommunen kan få ett ansvar att förse ett område med allmänna vattentjänster.

Utbyggnad till befintlig bebyggelse

Enligt vattentjänstlagen ska kommunen inrätta verksamhetsområden om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang. Vid bedömning av behovet ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Lagen omfattar både ny och äldre bebyggelse. Det innebär att även äldre och befintliga bebyggelseområden inom kommunen kan bli aktuella för utbyggnad av allmänt VA.

Som underlag för vattentjänstplanen har en översiktlig behovsbedömning genomförts för bebyggelsegrupper som ligger utanför verksamhetsområde för VA inom kommunen, se bilaga 1. Behovsbedömningen visar på om det finns förutsättningar för fortsatt enskilt vatten och avlopp inom bebyggelsegrupperna, eller om eller om åtgärder behöver genomföras med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö.

Resultatet från den översiktliga behovsbedömningen visar på att förutsättningar finns för flera bebyggelsegrupper att ha enskild VA-försörjning. Vid större förändringar i bebyggelsen, till exempel utökning av antal bostäder, kan detta omprövas.

Ett område bedöms ha behov av utbyggnad av allmänt VA, vilket presenteras i tabellen nedan. Beslut om inrättande av nya verksamhetsområden fattas av kommunfullmäktige.

VA-utbyggnadsområde	
Bebyggelseområde	Kommentar
Vålarö	Fritidshusområde med omkring 180 fastigheter och en mindre andel permanentboende. Området har en gemensam avloppsanläggning för BDT-avlopp. Området fick en ny detaljplan 2012 som medger större byggrätt och beskriver att allmänt VA ska byggas ut till området. En mer noggrann utredning om genomförandet behöver tas fram.

Ett antal VA-utredningsområden är också identifierade, vilket presenteras i tabellen nedan. Utredningsområdena kan ha behov av en förändrad lösning för vattenförsörjning eller omhändertagande av spillvatten och dagvatten men det är inte klargjort hur detta kan lösas på bästa sätt. Utredningar behöver därför genomföras för att få ett bättre beslutsunderlag. I utredningarna ska förutsättningar för både enskild och allmän vatten- och avloppsförsörjning undersökas för att avgöra vilket alternativ som är lämpligast. Utredningarna behöver genomföras i samverkan mellan Samhällsbyggnad och Tekniska divisionen.

VA-utredningsområde	
Bebyggelseområde	Kommentar
Granlund-Kvegerö (Sillekrog)	Två fritidsområden med totalt 300 fastigheter med olika slags enskilda avloppslösningar. Nästan hälften av fastigheterna är permanentboende och nivån av permanentning är den högsta i kommunen sedan 2001.
Kisäng	Omvandlingsområde med 115 fastigheter varav hälften permanentboende. Ett av områdena i kommunen med störst permanentning. Utpekad i översiktsplanen som lämplig för permanentning.

Påljugshage	19 fastigheter med majoritet permanentboende nära Nyköpings tätort med gemensam avloppsanläggning utan tillräcklig rening. Dricksvatten med kvalitetsproblem.
Sjöskogen	Fritidsområde med 123 fastigheter varav 24 permanent bebodda. Bergigt område med dåliga förutsättningar för enskilda avlopp om permanentning i området ökar. Utpekad i översiktsplanen som lämplig för permanentning.
Stigtomta-Fridhem	Område i norra Stigtomta med 17 fastigheter och majoritet permanentboende. Ungefär hälften av fastigheterna bedöms vara anslutna till allmänt dricksvatten och spillvatten, resten har enskilda avloppslösningar. Det finns ett uppdrag att ta fram en detaljplan i nära anslutning av bebyggelsegruppen. I planuppdraget kommer behovet av allmänt VA att aktualiseras, vilket kan påverka omfattningen av planen.

Omvärldsbevakning är också en del av VA-planeringen

För utvecklingen av allmänna vattentjänster är det viktigt att följa händelser som påverkar och som ställer nya krav på verksamheten, det kan till exempel handla om nya lagar och föreskrifter. Bland annat behöver uppbyggnaden av civilt försvar och krisberedskap i samhället följas, ökade kvalitetskrav på dricksvatten bevakas, samt hur EU:s nya avloppsdirektiv kommer omsättas i svensk lagstiftning.

Utvecklingsbehov för övergripande VA-planering	Typ av åtgärd
Förnyelseplanering	Effektivisera förnyelsearbetet av den allmänna va-anläggningen genom att sammanställa behovet av förnyelse och underhåll. Förnyelseplaner inklusive åtgärdslista för respektive reningsverks upptagningsområde behöver färdigställas.
Genomförandeplan för översiktsplanen	Planera strategiska investeringar för utbyggnad av den allmänna va-anläggningen.
Översyn av verksamhetsområden för allmänt VA	Uppdatera kartunderlag över verksamhetsområdena och förtydliga beslutsprocessen.

Fördjupad behovsbedömning för VA-utredningsområdena	Genomföra en fördjupad behovsbedömning för utredningsområdena och studera närmare vad som är en långsiktig och hållbar VA-lösning för dem.
VA-utbyggnad till Vålarö	Ta fram en mer noggrann utredning om hur utbyggnad av allmänt VA till Vålarö kan genomföras.

5.2 Dricksvatten

Nyköpings kommun har generellt en god tillgång på vatten. I kommunen finns åtta allmänna vattenverk som renar råvatten och därefter distribueras till abonnenterna. De hämtar vatten från nio olika vattentäkter. I dagsläget finns cirka 420 km dricksvattenledningar som distribuerar ca 5 miljoner m³ dricksvatten per år (2022). Behovet förväntas öka med fler invånare i kommunen.

Högåsens vattenverk drivs tillsammans med Oxelösunds kommun genom Nyköping-Oxelösunds vattenverksförbund (NOVF). Högåsens vattenverk förser Nyköpings centralort och flera mindre orter med dricksvatten. Högåsens vattentäkt bedöms kunna täcka vattenbehovet för en ökad befolkning för lång framtid om arbetet med kapacitetshöjningar av anläggningar fortsätter.

De andra vattenverken drivs av Nyköping vatten och försörjer Aspa, Edstorp/Råby, Lästringe, Runtuna, Stavsjö, Tystberga och Ålberga med dricksvatten. Dessa tillgodoser dagens försörjningsbehov, men för en vidare utveckling av orterna behöver kapaciteten för vissa av vattenverken utökas. Arbeta pågår att uppdatera vattenskyddsområdena och skyddsföreskrifter.

Reservvatten

Reservvatten innebär att abonnenterna vid en allvarlig störning fortfarande kan få vatten via det vanliga ledningsnätet, men från en alternativ vattentäkt eller med hjälp av tillfälliga tekniska lösningar. Tillgång eller kvalitet kan vara lägre än vid normal drift. NOV F har som uppdrag att i samverkan med Nyköpings kommun och Oxelösunds kommun studera möjligheterna för ny reservvattentäkt. Kommunen behöver bland annat bidra med resurser, samt formulera en målbild för reservvattenförsörjningen som kan vägleda det fortsatta arbetet. Reservvatten har betydelse för kommunens förmåga i kris och krig.

Brandvatten

Kommunen har ansvar för att säkerställa erforderlig brandvattenförsörjning, som används av Räddningstjänst för att släcka bränder. VA-huvudmannens ansvar inom ett verksamhetsområde omfattar inte brandvatten. Traditionellt används brandposter från det allmänna VA-nätet för att hämta vatten till brandbekämpning då de också kan utgöra verktyg för dricksvattenförsörjningen, till exempel för spolning av ledningar. Ansvar och finansiering av brandpostnätet inom den

kommunala organisationen är under diskussion. För en ökad robusthet och långsiktigt hållbar lösning undersöks även andra kompletterande källor för brandvattenförsörjning. Brandvattenförsörjning har betydelse för kommunens förmåga i kris och krig.

Utvecklingsbehov för dricksvatten	Typ av åtgärd
Stärka det generella skyddet för vattentäkter	Uppdatera skyddsområden och skyddsföreskrifter för samtliga vattentäkter.
Säkra råvattentillgångar för de mindre vattenverken	Ansöka om tillstånd för vattenuttag.
Utöka kapaciteten i de mindre vattenverken	Utreda om det är möjligt med större uttagsmängder eller kompletterande uttagskällor för att möta kommunens behov.
Arbeta för kontroll av vattenförluster	Säkerställa hur förbrukning mäts och flöden i ledningssystemen för att minimera felkällor.
Reservvatten	Studera möjligheter för ny reservvattentäkt i samverkan med NOV och Oxelösunds kommun, genom att bland annat bidra med resurser och målbild för arbetet.
Brandvattenförsörjning	Tydliggöra ansvar och finansiering av brandvattenförsörjning inom den kommunala organisationen.

5.3 Spillvatten och reningsverk

Spillvatten är förorenat vatten från hushåll och verksamheter som behöver renas, det vill säga allt som spolats ner i toalett eller avlopp. I kommunen finns 12 allmänna reningsverk som tar emot spillvatten från anslutna fastigheter.

Ledningsnätet för spillvatten är cirka 370 km långt och består av både separata och kombinerade ledningar. I det separerade ledningsnätet leds spillvatten och dagvatten i separata ledningssystem. I det kombinerade ledningsnätet leds både spillvatten och dagvatten i samma nät, vilket innebär att reningsverken också belastas av dagvatten. Kombinerat ledningsnät anlades främst under 1950-talet. Idag separeras systemen för dagvatten och spillvatten, vilket är säkrare för både anläggningen och miljön.

För att möjliggöra fortsatt tillväxt i kommunen behöver flera av de stora överföringsledningarna för spillvatten utökad kapacitet. En del av problematiken är

att spillvattenledningarna har problem med tillskottsvatten. Tillskottsvatten är ovidkommande dagvatten som avleds i spillvattennätet. Det kan till exempel bero på felkopplade brunnar, dräneringsledningar och stuprör, naturvatten eller dagvatten som belastar spillvattennätet. Vid stora regnmängder riskerar de kombinerade ledningarna att överbelastas av tillskottsvattnet, vilket kan leda till översvämning i fastigheter och bräddning av orenat spillvatten till vattenförekomster. En hög andel tillskottsvatten till reningsverken påverkar också reningsprocessen negativt och leder till ökade kostnader för kemikalier och energi. En annan källa som kan belastar reningsverken ytterligare är oönskade utsläpp från verksamheter och industri. Det kan till exempel handla om fett eller andra ämnen som inte utgör normalt hushållsvatten.

Varje reningsverk har ett miljötillstånd som anger utsläppskrav, samt ett kontrollprogram som har godkänts av respektive reningsverks tillsynsmyndighet. Den vattenförekomst som reningsverken släpper ut vatten till kallas för recipient. I VISS-databasen (Vatteninformationssystem Sverige) anges reningsverk vara en betydande påverkanskälla till flera av vattenförekomsterna med dålig ekologisk status i kommunen och även till vissa vattenförekomster med otillfredsställande eller måttlig status. Det finns dock många påverkanskällor för respektive vattenförekomst, både punktkällor så som industrier och deponier, samt diffusa källor så som jordbruk och enskilda avlopp. Åtgärder vid reningsverken genomförs där det är nödvändigt. Endast åtgärder vid reningsverken kan emellertid inte ensamt åstadkomma god status i de berörda vattenförekomsterna.

Brandholmens avloppsreningsverk

Brandholmens avloppsreningsverk uppfördes år 1964 och tar emot spillvatten från Nyköpings centralort och flera ytterorter. Renovering har utförts under senare tid men det kvarstår fortfarande en del arbete för att tillmötesgå de nya villkoren i miljötillståndet som träder i kraft 1 januari 2026. Tillsynsmyndighet för reningsverket är Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Vid rening av avloppsvatten bildas slam. Det är ofta näringsrikt och innehåller bland annat fosfor och kväve som kan återföras till jordens kretslopp. Brandholmens avloppsreningsverk tar även emot lakvatten från Björshults avfallsdeponi. Lakvattenet som förs från avfallsdeponin till reningsverket, innehåller vissa föroreningar. Detta försvårar användandet av slammet till andra ändamål, så som näringsämnen till jordbruk. Arbetet pågår för att minska mängden lakvatten från Björshult genom förändringar av dagvattenhanteringen på anläggningen. Deponin planeras även att sluttäckas, vilket förväntas medföra kraftigt reducerade lakvattenmängder inom en 15-årsperiod. Förhoppningen är att lakvattnet ska kunna hanteras lokalt när mängderna minskat betydligt och att det då inte längre ska behöva ledas till Brandholmens avloppsreningsverk.

Kommunens övriga avloppsreningsverk

Mindre allmänna avloppsreningsverk som renar spillvatten finns i Aspa, Edstorp, Lästringe, Runtuna, Stavsjö, Tystberga, Ålberga, Stigtomta, Vrena, Buskhyttan och Nävekvarn. Tillsynen bedrivs av miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

Stigtomtas reningsverk är föråldrat och den tekniska livslängden har överskridits. Därför finns planer på att lägga ner verket och i stället pumpa spillvattnet i en överföringsledning till Brandholmens avloppsreningsverk. Reningsverket har Hallbosjön (Skåraviken) som recipient med dålig ekologisk status och behöver nå god ekologisk status senast 2033. Utsläppet sker i Natura 2000-området Skåraviken som är känsligt för näringsämnesbelastning och i bevarandeplanen för området anges att åtgärder för att minska näringsbelastningen från reningsverket bör utföras.

Vrena reningsverk är föråldrat likt Stigtomta och omfattas därför av samma planer.

Buskhyttans reningsverk är också ålderstigen vars kapacitet snart är uppnådd. Bräddningar är vanligt förekommande. För att möjliggöra vidare exploatering i Buskhyttan krävs åtgärder. Möjligheten att pumpa Buskhyttans spillvatten till Nävekvärns avloppsreningsverk har diskuterats och bör utredas vidare. Om kommunen går vidare med det alternativet skulle det innebära en nedläggning av Buskhyttans avloppsreningsverk.

Även reningsverken i Edstorp, Runtuna, Tystberga, Ålberga och Nävekvärn har renoveringsbehov för att säkerställa funktion över tid, samt möjliggöra att fler fastigheter kan ansluta till anläggningarna.

Utvecklingsbehov för spillvatten och reningsverk	Typ av åtgärd
Renovering av reningsverken	Utreda och ta fram åtgärdsförslag.
Minska mängden tillskottsvatten	Arbeta aktivt för att minska antalet felkopplingar som bidrar med tillskottsvatten i ledningssystemet. Fortsätta separera spillvatten och dagvattenledningar enligt förnyelseplaneringen.
Systematiskt uppströmsarbete	Arbeta för att minska oönskade utsläpp till spillvattnet från abonnenterna.

5.4 Dagvatten

Att ta hand om dagvattnet på ett hållbart sätt är viktigt för både människor och miljö. Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner från ytor såsom hustak, vägar, parkeringsplatser och stenläggningar. Dagvattnet för ofta med sig föroreningar från den ytorna det avrinner på, till exempel näringsämnen och tungmetaller, innan det når recipienten. I mars 2024 antog kommunfullmäktige en ny strategi för dagvatten och skyfall. Strategin beskriver målbild och utgångspunkter för hur dagvatten och skyfall ska hanteras i samhällsbyggnadsprocessen för att uppnå en hållbar dagvattenhantering. I strategin finns även en översiktlig beskrivning om hur

ansvaret för dagvatten och skyfall ser ut mellan VA-huvudman, kommun och fastighetsägare.

Kommunen har idag cirka 210 km dagvattenledningar. Inom vissa områden hanteras dagvattnet fortfarande genom kombinerade ledningar, vilket bidrar till tillskottsvatten. Enligt vattentjänstlagen ska de allmänna VA-anläggningarna tillgodose skäliga anspråk på säkerhet för dagvattenhantering. Kapacitetsmässigt finns olika funktionella krav på den allmänna VA-anläggningen beroende på bebyggelsetyp och när utbyggnaden har skett. Enligt rådande branschpraxis innebär det en hantering av 10-30-årsregn beroende på plats. Detta utmanas av att klimatförändringarna medför dels större mängd nederbörd, dels intensivare nederbörd, vilket ger större flöden och ökar riskerna för översvämning. Samtidigt byggs det mer i Nyköping och ytterorterna vilket innebär att fler hårdgjorda ytor tillskapas vilket ökar behovet av en ordnad dagvattenhantering.

Enligt kommunens strategi för dagvatten och skyfall eftersträvas naturbaserade och öppna dagvattenlösningar där det är möjligt. Dessa avser att komplettera ledningsnätet och kan bidra med flera värden, till exempel vara integrerade parker och bidra till biologisk mångfald samt skyfallshantering. Överenskommelse behöver ske med kommunens andra verksamheter om anläggningskostnader och drift för de andra funktionerna utöver dagvattenhantering. Trenden går även mot ökade krav för dagvattenhantering, bland annat högre reningskrav innan utsläpp till recipient, vilket innebär att nya arbetssätt behöver utvecklas.

Utvecklingsbehov för dagvatten	Typ av åtgärd
Tydliggöra ansvar för naturbaserade och öppna dagvattenanläggningar som kan ha fler funktioner	Utreda och fastställa det tekniska och ekonomiska ansvaret inom kommunen för anläggningarna genom hela samhällsbyggnadsprocessen.
Förbättra samverkan	Utveckla samverkansformerna och gemensamma forum för dagvatten- och skyfallshantering mellan kommunens divisioner och externa aktörer.
Dagvattenåtgärder i befintlig bebyggelse	Kartlägga behov för utökad fördröjning och rening av dagvatten i befintlig bebyggelse.

5.5 Skyfallspåverkan på den allmänna va-anläggningen

Skyfall utgör kraftiga regn som kommer tillfälligt och riskerar att orsaka översvämningar. SMHI:s definition av skyfall är minst 50 mm på en timme eller minst 1 mm på en minut. I kommunens strategi för dagvatten och skyfall används begreppet skyfall för att beskriva kraftig nederbörd upp till ett 100-årsregn. Om nederbörden är större än så, kallas det i stället för katastrofregn. Dessa regnmängder förväntas inte den allmänna VA-anläggningen att hantera. Konsekvenserna behöver i stället minska genom kommunens samhällsplanering och krisberedskap. VA-huvudmannen behöver dock vidta förebyggande åtgärder för att säkerställa dricksvattenförsörjning och spillvattenhantering vid kraftiga regn.

Vid framtagande av nya detaljplaner undersöks alltid översvämningsriskerna, samt om åtgärder är nödvändiga för att bedöma om marken är lämplig för ny bebyggelse. Utöver risken för skyfall behöver Nyköping som kustkommun också ta stigande havsnivåer till följd av klimatförändringar i beaktning. År 2100 visar klimatscenario på en förhöjd medelvattennivå längs med hela kusten. Havsnivån riskerar att fortsätta att stiga en lång period efter det. När havets medelnivå stiger påverkas i sin tur kustlinjen och bebyggelse, infrastruktur och annan markanvändning som finns där. Då höjs också utgångsnivån för tillfälliga högvattenhändelser som orsakar översvämningar. Detta gör att havet förväntas nå ännu längre upp på land jämfört med idag vid samma väder.

I vattentjänstlagen står det specifikt att vattentjänstplanen ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Kommunen har kännedom om vissa problematiska områden som riskerar att påverkas av skyfall eller högvattenhändelser. Anläggningar för omhändertagande av spill- och/eller dagvatten blir ofta av naturliga skäl placerade i topografiska lågpunkter för sin funktion. En risk- och sårbarhetsanalys för hela den allmänna VA-anläggningen behöver genomföras för att identifiera var åtgärder är nödvändiga. Till det behöver en skyfallsmodell tas fram som underlag.

Utvecklingsbehov för skyfallspåverkan på den allmänna va-anläggningen	Typ av åtgärd
Ta fram skyfallsmodell	Utreda vilka områden som riskerar att översvämmas vid skyfall.
Risk- och sårbarhetsanalys för den allmänna va-anläggningen	Bedöma vilka åtgärder som behöver vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid översvämning.

6 STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Att vattentjänstplaner omfattas av kravet framkommer även i 6 c § i lagen om allmänna vattentjänster.

Ett undersökningssamråd har genomförts med Länsstyrelsen i Södermanlands län den 14 mars 2023.

Kommunens samlade bedömning är att vattentjänstplanen inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Vattentjänstplanen beskriver nuläge och utvecklingsbehov för hur behovet av allmänna vattentjänster ska uppnås, men anger inte förutsättningar till att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller i bilagan till miljöbedömningsförfordningen.

En strategisk miljöbedömning med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning behöver därför inte upprättas för vattentjänstplanen.

7 BILAGA

- *Översiktlig behovsbedömning för bebyggelsegrupper med enskilt VA.
Nyköpings kommun. 2024.*